

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: B4131 Zemědělství
Studijní obor: Zemědělská technika, obchod servis a služby
Katedra: Katedra zemědělské, dopravní a manipulační techniky
Vedoucí katedry: doc. Ing. Antonín Jelínek, CSc.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Podnikatelský záměr rozvoje rodinné farmy

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Zdeněk Kučera, Ph.D.

Autor bakalářské práce: Ondřej Maňhal

České Budějovice, duben 2013

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta zemědělská
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Ondřej MAŇHAL
Osobní číslo: Z10293
Studijní program: B4131 Zemědělství
Studijní obor: Zemědělská technika: obchod, servis a služby
Název tématu: Podnikatelský záměr rozvoje rodinné farmy
Zadávací katedra: Katedra krajinného managementu

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Cílem práce je navržení optimální struktury stávajícího zemědělského podniku z hlediska jeho ekonomické efektivity a možnosti dalšího rozvoje.

Osnova:

1. Přehled řešené problematiky z oblasti agrární politiky a ekonomické efektivity zemědělského podniku.
2. Charakteristika řešeného podniku.
3. Navržení variantního řešení rozvoje stávajícího podniku z hlediska intenzity zemědělské výroby.
4. Vyhodnocení jednotlivých navržených variant rozvoje podniku z hlediska provozních a investičních nákladů.
5. Celkové zhodnocení výsledků a návrh nejvhodnější varianty.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **40 stran textu**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

BEČVÁŘOVÁ, Věra. Zemědělská politika. Vyd. 1. V Brně: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2001, 116 s.

BOHÁČKOVÁ, Ivana a Magdalena HRABÁNKOVÁ. Strukturální politika Evropské unie. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009, 188 s.

Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 - 2013. In: Praha: MZe ČR

KVAPILÍK, Jindřich a kol. Chov krav bez tržní produkce mléka, VÚŽV, Praha 2006

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Zdeněk Kučera, Ph.D.**
Katedra krajinného managementu

Datum zadání bakalářské práce: **8. března 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2013**

prof. Ing. Miloslav Šoch, CSc.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Sídelská 13
370 05 České Budějovice

prof. Ing. Tomáš Krizek, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 11. dubna 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením pana Ing. Zdeňka Kučery, Ph.D., a že jsem uvedl všechnu použitou literaturu a jiné podklady, ze kterých jsem čerpal.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne ..... Podpis: .....

Poděkování

Zde bych rád poděkoval Ing. Zdeňku Kučerovi, Ph.D. za připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce. Dále děkuji soukromému zemědělskému podniku v Písku, na kterém byla tato práce vykonávána za přístup k datům, čas strávený konzultacemi a měřeními.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na navržení variantního řešení rozvoje stávajícího podniku z hlediska intenzity zemědělské výroby. Teoretická část se zabývá popisem řešené problematiky z oblasti agrární politiky a ekonomické efektivity zemědělského podniku. Vlastní práce obsahuje zhodnocení a porovnání současného stavu podniku a navržené varianty. Práce byla vypracována na základě dat získaných ze zemědělského podniku.

Klíčová slova:

Krávy bez tržní produkce mléka

ABSTRACT

The thesis is focused on the design of the variant solution development of existing business in terms of intensity of agricultural production. The theoretical part deals with the description of the solutions of the problems of agrarian policy and economic efficiency of the farm. Custom work includes evaluation and comparison of the current situation and suggest options. The work was developed on the basis of data obtained from the farm.

Keywords:

Cow suckler

OBSAH

1.	ÚVOD	10
2.	LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	11
2.1	Zemědělská výroba v ČR.....	11
2.2	Význam zemědělství v EU.....	12
2.3	Zemědělské dotace	14
2.3.1	Platby vyplácené prostřednictvím PRV	14
2.3.2	LPIS a jeho význam pro dotace.....	16
2.4	Program rozvoje venkova.....	16
2.4.1	Prioritní osy a priority PRV pro období 2007 - 2013	17
2.4.2	Strategie rozvoje venkova.....	21
2.5	Chov skotu bez tržní produkce mléka	23
2.5.1	Stručná charakteristika masných plemen skotu chovaných v ČR.....	24
2.5.2	Ekonomické aspekty chovu krav bez tržní produkce mléka.....	25
2.5.3	Náklady a příjmy z chovu krav bez TPM s teletem	25
2.5.4	Ceny odstavených telat	30
2.5.5	Ceny jatečných krav a jalovic	33
2.5.6	Přímé platby a dotace na krávy bez TPM v EU	35
2.5.7	Výrobní a ekonomické ukazatele chovu krav bez TPM.....	36
2.5.8	Zásady pastvy masného skotu.....	37
2.6	Ošetřování trvalých travních porostů.....	41
3	CÍL PRÁCE	42
4	METODIKA.....	43
5	VLASTNÍ PRÁCE.....	44
6	ZÁVĚR.....	48
7	SEZNAM LIERATURY	49

8	SEZNAM TABULEK.....	50
9	PŘÍLOHY.....	51

1. ÚVOD

Tato práce se zabývá možností zvýšení rentability extenzivního chovu krav bez tržní produkce mléka (BTPM) v podmínkách LFA. Jedná se o odvětví živočišné výroby, jehož význam se v posledních letech zvyšuje. Důvodem toho jsou dotace poskytované zemědělcům, které kryjí chovatelům určitou výši nákladů nebo dokonce zisk. Podpory pro zemědělství v rámci Evropské unie jsou podmíněny hlavně trvale udržitelným rozvojem venkova. Velký důraz je rovněž kladen na ochranu krajiny, a proto základní podmínkou pro poskytování přímých plateb do zemědělství je dodržování zemědělských a environmentálních podmínek. Skot je jedním z nosných pilířů českého zemědělství. Problematické se jeví především spotřebitelské návyky, které jsou zacílené především na cenu potravin. To se projevuje na klesající spotřebě hovězího masa, která se během posledních pěti let v ČR ustálila na cca 10 kg na obyvatele za rok. Jedná se o přesně opačný trend, než který by byl potřeba, minimálně s ohledem na ekonomickou náročnost chovu skotu a vyšší potřebu lidské práce (především u intenzivního výkrmu) ve stáji. Jako vhodné řešení se nabízí extenzivní chov krav bez tržní produkce mléka, který snižuje ekonomickou zátěž a vhodně jej lze využít pro obhospodařování trvale travních porostů (TTP). Navíc jsou obdobné systémy hospodaření v méně příznivých oblastech (LFA) podporovány dotačními programy Evropské unie, tudíž je i prakticky možné částečně snížit konečnou spotřebitelskou cenu hovězího masa vyráběnou tímto způsobem.

2. LITERÁRNÍ REŠERŠE

2.1 Zemědělská výroba v ČR

Zemědělská výroba je i s navazující výrobou potravinářskou jedním z tradičních odvětví národního hospodářství. Podíl zemědělství (spolu s lesnictvím) na hrubé přidané hodnotě v národním hospodářství se přibližuje průměru zemí bývalé evropské patnáctky. České zemědělství za sebou má stoletími prověřenou tradici, která nejenže zaručovala potřebnou soběstačnost národa v základních potravinách, ale i tento střeoevropský kout světa proslavila v zahraničí. V agrárním exportu se dlouhodobě uplatňují především komodity mléko, živá zvířata, obiloviny, cukr a slad.

Zemědělství podnikatelé dnes v ČR hospodaří na přibližně 4 264 tis. ha zemědělské půdy, která tak tvoří přibližně polovinu (54 %) celkové rozlohy státu. Na jednoho obyvatele republiky připadá 0,42 ha zemědělské půdy, z toho 0,30 ha půdy orné, což je přibližně evropský průměr. Více než třetinu půdního fondu ČR tvoří lesní pozemky. Od roku 1995 ubylo 15 tis. ha zemědělské půdy, oproti tomu výměra lesní půdy vzrostla o 16 tis. ha. Zatímco výměra orné půdy v posledních deseti letech trvale klesá, výměra pozemků evidovaných v katastru nemovitostí jako trvalé travní porosty se naopak o 71 tis. ha zvýšila. Polovina zemědělského půdního fondu se nachází v oblastech méně příznivých pro hospodaření (tzv. LFA oblasti) a to jsou právě oblasti, kde se zakládání a udržování luk a pastvin podporuje. Většina zemědělské půdy je nyní ve vlastnictví fyzických a právnických osob. K 31. 12. 2004 bylo ve vlastnictví státu 599,7 tis. ha zemědělské půdy kterou pronajímá Pozemkový fond ČR. České a moravské zemědělství lze charakterizovat velkou roztržitostí vlastnictví půdy a velkým podílem najaté půdy (90 %) od velkého počtu pronajímatelů. Velikostní struktura podniků se výrazně liší od struktury podniků ve 25 členských zemích Evropské unie. Podniky s více než 50 ha zemědělské půdy totiž zaujímají 92,2 % z celkové výměry obhospodařované zemědělské půdy. Zemědělská výroba zaměstnávala v roce 2004 přibližně 141 tis. osob a tento počet od začátku 90. let neustále klesá. Podíl pracovníků v zemědělství ve struktuře zaměstnanosti národního hospodářství tak činí na 2,9 %. Zemědělství dnes již neslouží pouze výrobě potravin, ale přebírá na sebe i důležité společenské a ekologické funkce.

Zemědělská činnost je nedílnou, ne-li esenciální složkou venkovského prostoru, který si zaslouží péči a podporu. Zemědělci jsou k těmto podobným pro veřejnost i životní prostředí prospěšným činnostem vedeni i celou škálou dotačních nástrojů, ať již národních či evropských.

[1]

2.2 Význam zemědělství v EU

Zemědělská prvovýroba, lesnictví i myslivost patří neodmyslitelně k činnostem, jimiž se od nepaměti živí obyvatelé venkova. Jejich význam v ekonomice a zaměstnanosti v Evropské unii však postupně klesá. Podobný trend vykazují i některé navazující obory, například výroba potravin. Zemědělský a potravinářský sektor vytvořily v roce 2009 kolem 17 milionů pracovních míst (7,6 procenta z celkové zaměstnanosti) a 3,5 procenta celkové hrubé přidané hodnoty celé evropské sedmadvacítky. Většina potravinářského sektoru ve zmíněném roce přitom přímo závisela na surovinách ze zemědělské prvovýroby. O situaci a perspektivách zemědělství a venkovských oblastí v Evropské unii vypovídá zpráva vydaná Generálním ředitelstvím pro zemědělství a rozvoj venkova (DG Agri). Podle ní je zemědělsko-potravinářský sektor, a to zejména prvovýroba důležitější na venkově v nových členských zemích evropské dvanáctky.

V celé sedmadvacítce bylo v roce 2009 zaměstnáno v prvovýrobě (zemědělství, myslivost a lesnictví) 12,2 milionu lidí, což v celé unii představovalo 5,5 procenta pracovních míst. Podíl lidí zaměstnaných v zemědělství kolísal od jednoho procenta ve Velké Británii do 28 procent v Rumunsku. Vysokou zaměstnanost v zemědělství - 13 procent - vykazuje i sousední Polsko. DG Agri však připomíná, že zemědělská prvovýroba hraje v některých regionech unie daleko větší roli, než jaká odpovídá průměrným hodnotám pro daný členský stát. Tak třeba podíl zemědělské výroby na zaměstnanosti je více než poloviční v několika rumunských a bulharských regionech. Evropské zemědělství jako celek je stále hodně závislé na práci rodinných příslušníků farmáře. Ti představují více než 80 procent pracovních sil (stálí zaměstnanci jen 12 procent) v rodinných zemědělských podnicích, které jsou v EU-27 nejrozšířenější. V zemědělství také pracuje poměrně dost velký podíl (kolem 33 procent) lidí (včetně rodinných příslušníků) jen na částečný menší než poloviční úvazek. Plně se práci na farmě věnuje jen 37 procent pracovníků.

Prvovýroba vytvořila ve zmíněném roce v unii úhrnnou přidanou hodnotu 168 miliard eur, což činilo 1,6 procenta celkové hrubé přidané hodnoty v unii. Nejméně vykázalo Lucembursko (0,5 procenta), nejvíce – 8,5 procenta - dosáhl tento ukazatel v Bulharsku. V některých bulharských regionech však dosáhl příspěvek zemědělské prvovýroby do celkové hodnoty hrubé přidané hodnoty až 25 procent. Zpráva DG Agri uvádí, že se podíl zemědělské prvovýroby na celkové zaměstnanosti v unii snížil mezi roky 2000 a 2009 o 1,4 procentního bodu, o 07 procentního bodu ubyl podíl na hrubé přidané hodnotě. Ve stejném období poklesl počet pracovních míst v zemědělství o 2,8 milionu (tj. o 2,3 procenta ročně). Nejvýraznější roční snížení vykázala Litva (o sedm procent), Polsko (o šest procent) a Rumunsko (rovněž o šest procent). Celkově lze říci, že význam zemědělské prvovýroby v ekonomice unie klesá. Je to dáno nejen zvýšením produktivity práce, ale také snižováním cen zemědělských výrobků. Přidaná hodnota poklesla o 20 miliard eur, její relativní podíl však za uvedené desetiletí nepatrně vzrostl, a to v celé unii o 0,7 procenta za rok. Situace v členských zemích nebyla stejná. V některých podíl přidané hodnoty ze zemědělství klesal (například v Dánsku o 4,6 procenta), jinde naopak vzrostl – nejvíce (o 12 procent) na Slovensku. Zemědělství zaujímá 47 procent a lesnictví 31 procent rozlohy evropské sedmadvacítky. Tyto hodnoty se mezi členskými státy značně liší. Lesy dominují v zemích severských (Estonsko, Finsko, Švédsko) a hornatých (Slovinsko, Rakousko).

Mezi roky 1990 a 2000 vedla postupující urbanizace ke ztrátám zemědělské půdy. Částečným důsledkem byla přeměna lesní a polopřírodní půdy na zemědělskou. K tomu došlo zejména ve Španělsku a Řecku. Na druhou stranu je vidět zejména v okrajových oblastech unie tendence k opouštění zemědělské půdy a ukončování farmářské činnosti. Je to hlavně v hornatých regionech unie a také třeba v Maďarsku, Portugalsku, Itálii a na Slovensku. Podobně v Německu se v některých místech procesem přirozené obnovy mění zemědělská půda na lesní.

[2]

2.3 Zemědělské dotace

Dotační zdroje lze v České republice (ČR) rozdělit na dvě základní skupiny podle zdroje finančních prostředků. Po vstupu ČR do Evropské unie (EU) jsou zemědělcům nabízeny evropské dotační programy (většinou částečně kofinancované ze státního rozpočtu ČR), které jsou vhodně doplněny národními dotačními programy (plně hrazeny ze státního rozpočtu ČR). Evropské dotační programy spolu s národními doplňkovými platbami administruje a vyplácí Státní zemědělský intervenční fond. Přímé platby zahrnují jednotnou platbu na plochu (SAPS), dále (TopUp) sloužící k dorovnání jednotné platby na plochu na úroveň starých členských států EU. Žádosti o tyto podpory jsou podávány formou tzv. jednotné žádosti každoročně do 15.5. Česká republika aplikuje pro výplatu přímých plateb od roku 2004 systém jednotné platby na plochu (SAPS – Single Area Payment Scheme). Nové členské státy po svém vstupu do Evropské unie neobdržely přímé platby v plné výši.

[3]

2.3.1 Platby vyplácené prostřednictvím PRV

Přímé platby

- Jednotná platba na plochu – SAPS. Hlavním cílem jednotné platby je zabezpečit zemědělcům stabilnější příjmy. Zemědělci se mohou rozhodnout co chtějí produkovat, přičemž jim bude zaručena stejná výše podpory nezávisle na tom, co produkují. Díky tomu se mohou lépe přizpůsobit poptávce.

Jednou z podmínek pro poskytnutí podpory je dodržení minimální výměry, na kterou může být poskytnuta podpora, která činí v součtu všech půdních bloků/dílů půdních bloků v žádosti o poskytnutí podpory SAPS nejméně 1 ha zemědělské půdy. Dotčené půdní bloky/díly půdních bloků musí být uvedeny v LPIS. Zemědělská půda, na kterou je požadováno poskytnutí finanční

podpory, musí být na žadatele vedena v LPIS nejméně od data podání žádosti do 31. srpna kalendářního roku, ve kterém žádá o podporu.

Podpora se poskytne na zemědělskou půdu, která je v LPIS vedena jako způsobilá k poskytnutí platby tj. k 30. červnu 2003 byla uchována v dobrém zemědělském stavu.

- Národní doplňkové platby (Top-Up) k přímým podporám jsou plně hrazeny z rozpočtu ČR a slouží k dorovnání vybraných komodit, které byly zjednodušením plateb v systému jednotné platby na plochu zemědělské půdy (SAPS) znevýhodněny oproti plnému systému přímých podpor v původních, tzv. starých zemích EU. Součástí (Top-Up) je platba na narozené tele masného typu.

LFA

Méně příznivé oblasti - poskytování plateb za přírodní znevýhodnění v horských oblastech a oblastech s jinými znevýhodněními.

Člení se na:

- a) horské oblasti typu HA,
- b) horské oblasti typu HB,
- c) ostatní méně příznivé oblasti typu OA,
- d) ostatní méně příznivé oblasti typu OB,
- e) oblasti se specifickými omezeními typu S.

Agroenvironmentální opatření

Agroenvironmentální opatření ve velké většině navazují na opatření, která se osvědčila již v minulém plánovacím období. Agroenvironmentální opatření byla rozšířena o několik nových titulů a došlo k drobným úpravám jednotlivých pravidel. Tato pravidla omezují produkci, nebo zvyšují náklady na hospodaření a za tato omezení jsou zemědělcům poskytovány náhrady.

AEO jsou rozčleněna do tří skupin:

Podopatření A: Postupy šetrné k životnímu prostředí

Titul A1: Ekologické zemědělství

Titul A2: Integrovaná produkce

Podopatření B: Ošetřování travních porostů

Tituly B1-B9

Podopatření C: Péče o krajinu

Titul C1: Zatravňování orné půdy

Titul C2: Pěstování mezipločin

Titul C3: Biopásy

[3]

2.3.2 LPIS a jeho význam pro dotace

LPIS funguje jako referenční báze obsahující mimo jiné geografická data, která jsou základem pro platby na plochu. V praxi je běžné, že žadatel o dotaci (zejména v případě SAPS) přebírá výměry pozemku vedeného v LPIS do žádosti o dotaci. Přímá vazba LPIS na dotace je tedy zřejmá. LPIS rovněž funguje jako základní podklad pro kontroly na místě, které provádí orgány státní správy (např. SZIF). Cílem těchto kontrol je ověření plnění podmínek definovaných pro opatření, v rámci nichž žadatel žádá o dotaci a rovněž údajů uvedených v žádosti o dotaci – tedy i výměry pozemku. Pokud je souhrnná výměra všech pozemků zjištěna při kontrole výrazně odlišná od výměry uvedené v žádosti, je žadateli udělena sankce- tj. snížení platby. Zároveň pokud je při kontrole zjištěno, že žadatel obhospodařuje plochu větší, než je plocha v LPIS, je dotace vypočítána pouze z výměry evidované v LPIS. Platí tedy, že v zájmu žadatele je, aby tyto dvě výměry (deklarovaná a skutečná) byly shodné.

[5]

2.4 Program rozvoje venkova

Program rozvoje venkova je evropským zdrojem finančních prostředků kofinancovaných částečně ČR. Program rozvoje venkova je realizován prostřednictvím čtyř prioritních os a jejich priorit. Podpory jsou svým charakterem buď investiční (zejména osa I, III a IV) nebo plošné (osa II s výjimkou řešení lesních kalamit a podpory funkcí lesa). Plošné podpory jsou podávány formou tzv. jednotné žádosti každoročně do 15.5. V rámci investičních podpor jsou vyhlašovány výzvy na příjem projektů. Existence a realizace Programu rozvoje venkova ČR přispěje k dosažení cílů stanovených Národním strategickým plánem rozvoje venkova, tj. k rozvoji venkovského prostoru České republiky na bázi trvale udržitelného rozvoje,

zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření. Program dále umožní vytvořit podmínky pro konkurenceschopnost České republiky v základních potravinářských komoditách. Program bude také podporovat rozšiřování a diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovském prostoru s cílem rozvíjet podnikání, vytvářet nová pracovní místa, snížit míru nezaměstnanosti na venkově a posílit sounáležitost obyvatel na venkově

2.4.1 Prioritní osy a priority PRV pro období 2007 - 2013

Osa I: Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví

První osa Programu rozvoje venkova je zaměřena na podporu konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví a posílení dynamiky podnikání v zemědělské výrobě a v navazujícím potravinářství. Prioritní oblastí je modernizace zemědělských podniků, dále pozemkové úpravy a přidávání hodnoty zemědělským produktům.

Modernizace zemědělských podniků

Opatření je zaměřeno na podporu investic, které zlepšují celkovou výkonnost zemědělského podniku za účelem zvýšení jeho konkurenceschopnosti. V živočišné výrobě se konkrétně jedná např. o výstavbu a rekonstrukci stájí, výstavbu jímek apod. V rostlinné výrobě jsou podporovány např. investice na výstavbu a rekonstrukce skleníků, skladů ovoce a zeleniny či závlahových zařízení. Žadatelem je zemědělský podnikatel.

Investice do lesů

Podpora rozvoje dynamického podnikání v lesnictví, vyšší výkonnosti lesnických podniků, na restrukturalizaci lesnického sektoru a zlepšení ochrany životního prostředí v lesnictví. Podpora bude zaměřena např. na obnovu lesních porostů, investice k pořízení lesnické techniky či rekonstrukce lesnické infrastruktury (např. lesních cest) a další.

Žadatelem je fyzická nebo právnická osoba hospodařící v lesích.

Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům

Opatření je zaměřeno na podporu výkonnosti zpracovatelských podniků a na rozvoj inovací. Podpora je zaměřena na hmotné a nehmotné investice, které se týkají zpracování, uvádění na trh, vývoje nových produktů, procesů a technologií.

Žadatelem je výrobce potravin nebo surovin uvedených v příloze I Smlouvy o založení ES.

Pozemkové úpravy

Opatření je zaměřeno na řešení problematiky vlastnických vztahů pozemkové držby, nedostatečné zemědělské infrastruktury či absence prvků ekologické stability v krajině. Při provádění pozemkových úprav dochází k racionálnímu prostorovému uspořádání pozemků všech vlastníků půdy v daném katastrálním území a podle potřeby také k reálnému vytyčení těchto pozemků v terénu. Žadatelem jsou pozemkové úřady.

Další odborné vzdělávání a informační činnost

V rámci tohoto opatření budou podporovány vzdělávací projekty zaměřené na znalosti jednotlivých opatření osy I a II PRV, zákonných požadavků na hospodaření a na znalosti v oblastech potravinářství, hospodaření v lesích, ochraně přírody a dalších

Žadatelem je fyzická nebo právnická osoba, která má vzdělávání v předmětu činnosti.

Zahájení činnosti mladých zemědělců

Opatření je zaměřeno na podporu podnikání začínajících zemědělců do 40 let. Na základě posouzení podnikatelského záměru dostane zemědělec dotaci na zahájení činnosti.

Žadatelem je začínající zemědělský podnikatel do 40 let věku, který zahajuje svou zemědělskou činnost poprvé.

Předčasné ukončení zemědělské činnosti

Toto opatření je zaměřeno na řešení problému nepříznivé věkové struktury zemědělců. Opatření motivuje starší zemědělce po dosažení věku 55 let ukončit aktivní zemědělskou činnost a vytvořit tak prostor pro nástup mladších zemědělců, což může přispět k posílení ekonomické a sociální dimenze trvalé udržitelnosti zemědělství a venkova. Opatření navazuje na opatření předchozí

Žadatelem je zemědělský podnikatel nad 55 let věku, který nedosáhl důchodového věku.

Využívání poradenských služeb

Cílem tohoto opatření je podpořit zavádění nových výrob, výrobních metod a technologií, které jsou zároveň slučitelné se zájmy zachování a zlepšení krajiny a ochrany životního prostředí. Dotace je určena ke krytí části nákladů při využívání

služeb zemědělského poradenského systému, a to především v oblastech dodržování zásad společné zemědělské politiky, zejména cross-compliance, správné zemědělské praxe a dále šetrného způsobu hospodaření v lesích.

Žadatelem je zemědělský podnikatel a vlastník nebo nájemce lesa.

Osa II: Zlepšování životního prostředí a krajiny

Hlavní prioritou je zvýšení biologické rozmanitosti, zachování a rozvoj zemědělských a lesnických systémů s vysokou přidanou hodnotou a tradičních zemědělských krajin. Dále se podporuje ochrana vody a půdy (zejména zachování kvalitního a přirozeného vodního režimu) a v neposlední řadě i snižování emisí skleníkových plynů.

Platby za přírodní znevýhodnění poskytované a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech (LFA)

Toto opatření je zaměřeno na podporu zemědělců hospodařících v oblastech s méně příznivými podmínkami s cílem zachovat venkovskou krajinu, podpořit systémy šetrné k životnímu prostředí, přispět ke stabilizaci venkovského obyvatelstva v těchto oblastech a pomoci zajistit pro zemědělce odpovídající úroveň příjmů.

Platby v rámci oblastí NATURA 2000 a rámcové směrnice pro vodní politiku

Cílem opatření je pomoci zemědělcům při řešení specifického znevýhodnění vyplývajícího z implementace evropských směrnic pro soustavu Natura 2000 a Rámcové směrnice pro vodní politiku ES.

Agroenvironmentální opatření

Opatření má za úkol podpořit způsoby využití zemědělské půdy, které jsou v souladu s ochranou a zlepšením životního prostředí, krajiny a jejich vlastností. Dále podporuje zachování obhospodařovaných území vysoké přírodní hodnoty, přírodních zdrojů, biologické rozmanitosti a údržbu krajiny.

Zalesňování zemědělské půdy

Posílení biodiverzity krajiny rozšířením zalesněných ploch a zlepšení ekologické rovnováhy krajiny. Stabilizace hydrologických a klimatických podmínek v krajině, ochrana půdy a ochrana vod. Zvýšení schopnosti absorpce atmosférického CO₂ a tím přispět ke zmírnění klimatických změn.

Platby v rámci NATURA 2000 v lesích a lesnicko-environmentální platby
Zvýšení environmentální hodnoty lesů. Trvale udržitelné využití lesní půdy a zlepšení životního prostředí a krajiny.

Obnova lesního potenciálu po kalamitách a podpora společenských funkcí lesů
Obnova lesního potenciálu po kalamitách a/nebo zavedení preventivních opatření v lesích. Trvale udržitelné využití lesní půdy. Neproduktivní investice v lesích. Zlepšení životního prostředí a krajiny.

Osa III: Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova

Mezi hlavní priority patří: tvorba pracovních příležitostí, podpora využívání obnovitelných zdrojů energie, zlepšení podmínek kvality života ve venkovských oblastech, včetně vzdělávání a informování hospodářských subjektů a v neposlední řadě ochrana kulturních památek.

Tvorba pracovních příležitostí a podpora využívání OZE - tvorba pracovních míst a zajištění vyšší příjmové úrovně obyvatel venkova rozvojem a diverzifikací aktivit a podporou venkovské turistiky, zvyšování využití OZE.

Podmínky růstu a kvalita života na venkově - zlepšení vybavení a vzhledu vesnic a veřejných prostranství, posílení sounáležitosti obyvatel s místním prostředím a dědictvím venkova, zabezpečení rozvoje venkovské infrastruktury s cílem rozvoje podnikání a zlepšení ŽP venkovských sídel.

Vzdělávání a informace- podpora vyšší úrovně vzdělanosti a uplatnění na trhu práce venkovských obyvatel rozvojem poradenství a vzdělávání a zvýšení používání informačních a komunikačních technologií.

Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení a služby

Opatření jsou podporovány investice do základní vodohospodářské infrastruktury obcí a ostatní technické infrastruktury. Dále je podporováno budování a obnova místních komunikací, zlepšení vzhledu obcí, zlepšení občanské vybavenosti a pořizování územních plánů. Projekty na výstavbu vodovodů, kanalizací a ČOV mohou být realizovány v obcích do 2000 obyvatel, ostatní projekty v obcích do 500 obyvatel.

Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova

Podporovány jsou investice spojené s udržováním, obnovou a zhodnocováním nebo využitím kulturního dědictví, jako například kulturních památek, památkově

významných území, kulturních prvků vesnic a venkovské krajiny, včetně historických parků, historických zahrad a alejí. Dále je podporováno budování nových stálých výstavních expozic a muzeí s vazbou na místní historii, zajímavosti, kulturní a umělecké aktivity a tradiční lidovou kulturu.

Osa IV: Leader

Účelem osy IV Leader je především zlepšení kvality života ve venkovských oblastech, posílení ekonomického potenciálu a zhodnocení přírodního a kulturního dědictví venkova, spolu s posílením řídicích a administrativních schopností na venkově. Principy Leaderu jsou pro rozvoj venkova zvláště dobrou metodou, neboť vedou k pozitivním efektům, plynoucím ze spojení různých subjektů, které ve venkovském prostoru působí. Místní akční skupiny, využívající principu Leaderu, nejsou protikladem k místní samosprávě, ale vhodněji doplňují v úsilí o obnovu a rozvoj obcí a přispívají k rozvoji zemědělství a péči o přírodu a krajinu. [6]

2.4.2 Strategie rozvoje venkova

Z pohledu rozvoje zemědělství a venkova lze za dominantní silné stránky považovat zejména bohatou tradici zemědělské výroby prakticky ve všech regionech ČR, včetně regionů s méně příznivými podmínkami pro rozvoj zemědělské produkce, která pramení z relativně vysoké podpory zemědělské výroby v uplynulých desetiletích. V souvislosti se zefektivňováním zemědělské výroby a působením tržních sil došlo k opuštění výroby v některých komoditách. Nadále však existuje řada zemědělských komodit, které jsou konkurenceschopné i v mezinárodním měřítku. Ve vazbě na výrobní kapacity byla vytvořena základní síť technické a sociální infrastruktury a systémy dopravní obslužnosti venkovských obcí, které z velké části, byť s kvalitativními změnami, slouží dodnes. Tradiční zemědělská výroba a s tím související společenský život na venkově vytvořily obrovský potenciál kulturního dědictví a rozvinutý společenský a zájmový život na venkově. Mezi slabými stránkami rozvoje zemědělství a venkova dominuje

nedostatek pracovních příležitostí ve venkovských obcích, což souvisí s ukončením neperspektivních výroby, lokalizovaných zde v rámci centrálně plánované ekonomiky. Nízký počet pracovních míst má za následek odchod mladých a kvalifikovaných pracovních sil do atraktivnějších míst s větší a pestřejší nabídkou pracovních příležitostí. Přestože existuje řada zemědělských podniků s konkurenceschopnou výrobou, většina z nich se potýká s odbytovými problémy a podléhá tlaku obchodních řetězců v důsledku nedostatečné integrace s ostatními zemědělskými producenty a navazujícím zpracovatelským průmyslem. Tento problém je zřejmý především v oblasti produkce a zpracování mléka. Relativně nevýhodné postavení zemědělců je ještě umocněno převládajícím hospodařením na pronajaté půdě. I v současnosti přetrvávají nepříznivé vlivy zemědělství na půdu, přírodu a krajinu v intenzivních produkčních oblastech. V minulosti došlo k narušení struktury krajiny, která v dostatečné míře neposkytuje vhodné životní podmínky pro planě rostoucí druhy rostlin a volně žijící živočichy a omezuje tím biodiverzitu. Zemědělské podniky disponují zastaralými technologiemi, které se vyznačují vysokými provozními náklady a jsou v rozporu s požadovanou kvalitou ze strany spotřebitelů, což ohrožuje jejich konkurenceschopnost. Růst konkurenceschopnosti je dále omezován pomalým přenosem znalostí a inovací (zejména ve vztahu k environmentálně orientované legislativě a využívání informačních technologií). Vodní režim zemědělské krajiny byl v souvislosti s intenzivní zemědělskou výrobou pozměněn, což má nepříznivý dopad na kvalitu povrchových i podzemních vod, rychlost odtoku a riziko vzniku povodní. Bohaté zkušenosti s realizací programů na rozvoj venkova a zemědělství ukazují zvyšující se zájem veřejnosti o programy realizované metodou zdola nahoru – metodu Leader. Hlavní příležitostí pro rozvoj českého venkova a zemědělství je především využití potenciálu bohatých kulturních tradic českého venkova a mimoprodukční funkce zemědělství k rozvoji šetrných forem cestovního ruchu. Zemědělské subjekty hrají hlavní roli při péči o krajinu a přírodní hodnoty. Výrobní kapacity by se měly koncentrovat na konkurenceschopné komodity a na využití moderních technologií a poznatků vědy a výzkumu ke zvýšení kvality zemědělských výrobků s vyšší přidanou hodnotou za pomoci poradenských služeb a vzdělávacích aktivit. Produkce obnovitelných zdrojů energie a využívání obnovitelných zdrojů energie v rámci diverzifikace zemědělských činností je významnou příležitostí přispívající jak ke zmírňování klimatických změn, tak k podpoře venkovské ekonomiky. Příležitostí k řešení nezaměstnanosti ve

venkovských oblastech je podpora zakládání a rozvoje mikropodniků. Mezi negativní vnější vlivy v rozvoji zemědělství a venkova, mající charakter ohrožení, lze vedle dovozu levné zemědělské produkce z nákladově příznivějších regionů zařadit i nedostatečnou vybavenost venkovských obcí technickou infrastrukturou. V souvislosti s nedostatečnou nabídkou pracovních míst na venkově to vede k postupnému vylidňování venkova, stárnutí populace, poklesu podnikatelské aktivity a poklesu kupní síly obyvatel venkova. Cenná stanoviště, vzácné a ohrožené druhy rostlin a živočichů zemědělsky obhospodařované krajiny jsou ohroženy sukcesí, eutrofizací a nevhodnými technologickými postupy. Riziko představují pro venkov i změny klimatu a v důsledku toho čtenější výskyt extrémních povětrnostních situací, který ohrožuje zemědělskou produkci i majetek obyvatel venkova. Program tato rizika zohledňuje a v rámci řady opatření naplňuje cíle, které vychází z Národního programu na zmírnění dopadu na změnu klimatu. V rámci osy II naplňuje cíl odhadu možných dopadů opatření na zvyšování propadů emisí skleníkových plynů (výsadba nových lesních celků), v opatření Modernizace zemědělských podniků a Diverzifikace činností nezemědělské povahy se zohledňuje cíl intenzivnějšího využívání biomasy jako obnovitelného zdroje energie. V opatření Pozemkové úpravy je podporován význam zvláště chráněných území a ekologických sítí (zejména ÚSES) současně s opatřeními upravujícími přirozený vodní režim v krajině. V opatření Další odborné vzdělávání a informační činnost jsou klimatické změny jedním z prioritních témat. Silné a slabé stránky, příležitosti i ohrožení budou řešeny prostřednictvím čtyř strategických rozvojových os, vymezujících základní orientaci rozvoje zemědělství a venkova pro období let 2007 – 2013.

[7]

2.5 Chov skotu bez tržní produkce mléka

Česká republika od roku 1990 prochází řadou změn, které se velmi výrazně dotýkají i chovu skotu, který zaznamenal podstatné snížení svého stavu i celkového objemu produkce. Tato skutečnost měla vážné důsledky na ekonomiku subjektů hospodařících na půdě a vyvolala nutnost přizpůsobit dosavadní způsob hospodaření novým ekonomickým podmínkám a požadavkům trhu. Pro řadu zemědělských podniků, které prošly transformačním procesem, to znamenalo zásadní rozhodnutí o

zaměření živočišné výroby a v jejím rámci chovu skotu. Bylo a v některých případech je, nutné rozhodnout, zda i nadále produkovat mléko i maso skotem s dvoustranou užitkovostí, nebo využít specializovaná plemena. MZe ČR tomuto směru napomohlo uplatněním dotační politiky v uplynulých letech na nákup a dovoz jalovic, které splnily požadavky ČR pro jejich dovoz k podpoře zkvalitnění genofondu u nás chovaných zvířat. Podle dosavadních výsledků lze konstatovat, že zvolená cesta je správná a použité finanční prostředky byly vynaloženy účelně. Dochází tak k restrukturalizaci stáda skotu s předpokladem, že v budoucnu nebudou všechny plemenice využívány k produkci mléka, ale cca 300 tis. ks krav bude chováno pro získání dostatečného počtu telat a zástavového skotu určeného k produkci kvalitního hovězího masa, a to především s využitím travních porostů s minimalizací potřeby pracovních sil a stájových kapacit. Mze ČR rovněž podporuje i ověřování nových technologií tohoto chovu, jak v rámci resortních výzkumných úkolů prostřednictvím výzkumných ústavů, universit a specializovaných firem, tak i přímo chovatelů.

[8]

2.5.1 Stručná charakteristika masných plemen skotu chovaných v ČR

Ve světě je chováno několik desítek masných plemen skotu. U nás dochází k intenzivnímu rozvoji chovu masného skotu až od roku 1991. Za přispění účelových dotací Mze bylo dovezeno ze zahraničí množství čistokrevných chovných zvířat. V současné době je u nás chováno nejčastějších 12 plemen. Stávající spektrum plemen lze považovat za dostatečné, neboť umožňuje chov ve všech přírodních podmínkách. Nejčastější dělení masných plemen je podle velikosti tělesného rámce. V našich podmínkách jsou nejčastěji zastoupena plemena se středním tělesným rámcem. Řadíme k nim plemeno anglo-americké provenience *aberdeen-angus a hereford* a dále pak evropská plemena *belgické bílomodré, limousin, piemont*. Do této skupiny rovněž náleží rustikální plemeno *gasconne*. Druhou skupinou jsou plemena velkého tělesného rámce evropského původu a to *blonde d' aquitaine, charolais* a také plemena *masný simentál* a rustikální plemeno *salers*. Z plemen malého tělesného rámce je u nás chován *skotský náhorní skot* (Highland cattle) a plemeno *galloway*. Tato plemena mají význam zejména pro chov ve chráněných

krajinných oblastech. Každé z chovaných plemen má své charakteristické znaky a vlastnosti.[9]

2.5.2 Ekonomické aspekty chovu krav bez tržní produkce mléka

Cílem chovu masného skotu (krav bez TPM) je, stejně jako u každého podnikání, dosahování zisku. Zisk tvoří rozdíl mezi příjmy za tržní produkty a náklady vynaloženými na chov krav. Proto je snahou chovatelů dosahovat maximálních příjmů (tržeb) při minimálních nákladech.

Základními variantami chovu masného skotu jsou prodej odstavených (zástavových) telat k výkrmu, výkrm odstavených telat ve vlastním podniku, extenzivní pastevní výkrm jaloviček a volků a odchov a prodej plemenných a chovných zvířat. Kromě produkce kvalitních telat je cílem pastevního chovu masného skotu přirozeně „sklizená“ pastvina. Náklady na chov krav a na tele stejně jako tržby za jejich prodej lze spolehlivě zjistit. Přínos jedné z neprodukčních funkcí této kategorie skotu, kterou je ekologické využívání trvalých travních porostů a udržování krajiny v přirozeném a kulturním stavu, však ekonomicky spolehlivě vyjádřit nelze. Proto tržby a dotace na ekologii a „údržbu“ krajiny by měly chovatelům zajistit úhradu vynaložených nákladů a přiměřený zisk z obou těchto vzájemně propojených činností.

2.5.3 Náklady a příjmy z chovu krav bez TPM s teletem

Podkladů pro spolehlivé posouzení ekonomických ukazatelů chovu krav bez TPM je v ČR z různých důvodů nedostatek. Jedním ze zdrojů je výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků prováděné pracovníky ÚZEI Praha, v jehož rámci *Boudný a Mládek* (2007) vyhodnotili náklady chovu krav bez TPM za rok 2006. Průměrné náklady na krmný den v oblasti K+Ř (5 podniků) dosáhly 61,63 Kč, v B (17 podniků) 56,73 Kč, v BO + H (21 podniků) 43,61 Kč a za všechny podniky (n=43) a oblasti 48,96 Kč.

Z odhadu průměrných nákladů chovu krav bez TPM pro oblast B, BO a H za rok 2007 (tabulka 1) vyplívá, že nejvyšší položky celkových nákladů (cca 16 000 Kč na krávu s teletem a rok a 44 Kč na krmný den) jsou krmiva (cca 37%), pracovní náklady (22%), odpisy krav (18%) a režie (13%). Na ostatní položky pak připadá

pouze 10% nákladů. Statková hnojiva snižují náklady o 730kč na krávu a 2.00 Kč na krmný den.

Tržby za 0,45 býčka a 0,25 jalovičky po odstavu vycházejí z důvodu absence domácích údajů z cen stejných kategorií v Německu (tabulky 5 až 7). Využití „německých“ cen lze do jisté míry zdůvodnit skutečností, že značná část zástavu od masných krav se prodává do zahraničí. Např. v roce 2006 zahraniční zájemci v ČR nakoupili téměř 38 tis. jaloviček a býčků masných plemen do 24 měsíců věku.

Tabulka 1: Orientační náklady na chov krávy bez TPM s teletem pro rok 2007¹

Ukazatel, položka	2007		
	Kč/krávu/rok	Kč / KD	%
krmiva vlastní	5 660	15,50	35,2
krmiva nakoupená	290	0,80	1,8
krmiva celkem	5 950	16,30	37,0
pracovní náklady	3 470	9,50	21,6
odpisy zvířat	2 920	8,00	18,2
ostatní položky	2 440	6,70	15,2
režijní náklady	2 010	5,50	12,5
nákladové položky celkem	16 790	46,00	104,5
statková hnojiva (odpočet)	-730	-2,00	-4,5
náklady celkem	16 060	44,00	100,0
tržby za odstavená telata ²	9250	29,75	67,6
ztráta	-6 810	-18,65	-42,4

1) Zdroj: Boudný a Mládek (2007)

2) 0,45 býčka a 0,25 jalovičky, to je 45% z 15 000 Kč a 25% z 10 000 Kč (odhad ze zahraničních cen)

Z orientačních důvodů v tabulce 1 je zřejmé, že by výsledkem chovu krav bez TPM byla ztráta kolem 7 000 Kč na krávu a rok a 30 Kč na den. Protože s ekonomickou ztrátou se podnikat nedá ani v zemědělství, lze ze zvyšování stavů masných krav usuzovat, že přímé platby a dotace ve většině případů hradí ztrátu vyplývající z rozdílu tržeb a nákladů a chovatelům zajišťují určitý zisk z chovu masných krav.

V mnoha případech je této situace dosahováno pouze za „cenu“ prodeje kvalitních zvířat z chovu krav bez TPM do zahraničí; tak se podílí na dlouhodobém poklesu domácí produkce hovězího masa. Přímé a nepřímé podpory a další ekonomické ukazatele chovu krav bez TPM v ČR uvádějí *Kopeček et al. (2008)*. Z vybraných údajů v tabulce 2 vyplývá, že za období 2004 až 2006 jsou nejvyšší náklady na krávu a rok a na tele vykázány v oblastech K + Ř a nejnižší v oblastech BO + H. Při stabilních přímých podporách (4 178 Kč) se nepřímé podpory zvyšovaly s horší výrobní oblastí (2 442 až 6 363 Kč ba krávu a rok). Součet obou podpor dosáhl 56% nákladů za všechny a 28, 46 a 73% za oblasti K + Ř, B a B + H. Bez jejich započítání by výsledkem chovu masného skotu byla ve všech oblastech ztráta, zahrnutí podpor do kalkulace by změnilo ztrátu na nepatrný zisk v B a na výraznější zisk v BO+H oblasti. Za zajímavé je v tabulce 2 nutno považovat vykázané vysoké náklady na krmiva v nejlepších oblastech K + Ř (o 70 a 79% vyšší než v B a BO+H oblasti) a nižší roční náklady na krávu a rok bez TPM v BO + H o 38 a 26% než v oblastech K + Ř a B.

Tabulka 2: Ekonomické ukazatele chovu krav bez TPM v ČR (2004 až 2006)

Položka, ukazatel	jednotka	Výrobní oblast			
		K + Ř	B	BO + H	celkem
náklady na krmiva		8 362	4 906	4 663	4 920
pracovní náklady	Kč/krávu/rok	4 150	4 359	2 409	3 249
náklady celkem		23 445	19 538	14 520	16 862
náklady na tele		Kč/kg	121,02	101,51	75,52
tržby za tele		64,59	54,59	64,59	87,61
přímé podpory (top-up)		4 178	4 178	4 178	4 178
nepřímé podpory	Kč/krávu/rok	2 442	4 730	6 363	5 256
podpory celkem		6 620	8 908	10 541	9 434
zisk s podporami	Kč/kg	-26,16	0,83	33,73	16,97
zisk bez podpor	hmotn. Telete	-57,79	-36,92	-10,93	-23,02

Zdroj: Kopeček et al. (2008)

V důsledku rozdílných přírodních a výrobních podmínek, plemenné příslušnosti, možnosti odbytu, způsobu výroby (konvenční a ekologická) a dalších faktorů se výrobní i ekonomické ukazatele chovu krav bez TPM vyznačují velkou variabilitou. Např. *Bjelka et al. (2002)* uvádějí průměr nákladů 16 632 Kč při kolísání od cca 13 do 35 tis. Kč na krávu s teletem a rok s tendencí k nižším nákladům ve větších stádech.

Vzhledem ke srovnatelným přírodním podmínkám chovu krav bez TPM v ČR a v Německu je možno do jisté míry srovnávat ekonomické ukazatele v obou zemích. Zajímavé výsledky kalkulace ekonomických ukazatelů chovu masných krav vypočítané *Redelbergerem et al. (2002)* jsou uvedeny v tabulce 3. Vyplývá z nich, že vykázané náklady na krávu bez TPM a rok jsou o 100% vyšší než činí odhad nákladů v ČR, že nejvyššími položkami jsou v obou kalkulacích náklady na krmiva, pracovní náklady a doplnění stáda a že podíl prémie na nákladech celkem dosáhl 30%. Vysokým nákladům na krávu odpovídají i vysoké náklady na kg hmotnosti odstaveného (téměř 100 Kč v živém) i poraženého telete (cca 175 Kč v jatečné hmotnosti).

Tabulka 3: Náklady a prémie chovu krav bez TPM v Německu

Položka, ukazatel	na krávu a rok		Kč na kg telete	
	Kč	%	v živém	v mase
doplnění stáda	4 575	13,6	13,50	24,00
objemná krmiva	14 800	44,1	43,50	77,50
jadrná krmiva+minerálie	1 950	5,8	5,75	10,25
pracovní náklady	6 000	17,9	17,75	31,50
energie, voda, veterinář aj.	3 600	10,7	10,50	19,00
odpisy staveb	1 500	4,5	4,50	8,00
režijní náklady	825	2,5	2,50	4,50
úroky (4%)	300	0,9	0,75	1,50
náklady celkem	33 550	100,0	98,75	176,25
prémie celkem	10 275	30,6	30,25	53,75

Zdroj: Redelberger et al. (2002)

Způsob a výsledky kalkulace odchovu telat do 10 měsíců věku v rámci pastevního chovu masných krav v Německu vyplývají z tabulky 4. Zajímavé jsou kalkulované vysoké hmotnosti a ceny býčků (320 kg, 19 200 Kč), jaloviček (280 kg, 13 300 Kč) a vyřazených jatečných krav (360 kg „v mase“, 22 500 Kč) při prodeji, nízká obměna stáda krav (16%), resp. Vysoký průměrný produkční věk při vyřazení krav z chovu (6,3 roku), poměrně nízký podíl krmiv na celkových nákladech (cca 35%), vysoká cena pracovní hodiny (300 Kč) a poměrně malá výsledná ekonomická ztráta (cca 5 500 Kč na krávu a rok).

V rámci stejné kalkulace jsou vypočítány úplné (vlastní) náklady na odstavené tele (průměr za býčky a jalovičky) ve výši 21 750 Kč bez 24 075 Kč s daní za přidanou hodnotu na kus, resp. 72,50 a 80,25 Kč za kg živé hmotnosti (300 kg).

Tabulka 4: Ekonomické ukazatele chovu masných krav v Německu

Položka, ukazatel	Kč/krávu/rok ¹	%
tržby za 0,45 býčka (320 kg ž. hm. x 60 Kč x 0,45)	9 575	47,5
tržby za 0,45 jalovičky (280 kg ž. hm. x 47,50 x 0,45)	6 625	32,8
tržby za 0,45 vyřazené krávy (360 kg jat. hm. x 62,50 x 0,16)	3 975	19,7
tržby celkem ¹	20 175	100,0
objemná krmiva (67% pastva, 33% travní siláž) ²	6 700	26,1
pracovní náklady (20 hod. na krávu a rok x 300 Kč/hod.)	6 000	23,4
doplnění stáda (0,16 jalovice x 25 000 Kč)	4 000	15,6
odpisy stáží (8% z 22 500 Kč na krávu a rok)	1 800	7,0
směs pro odchov (250kg na krávu x 4,50 Kč)	1 125	4,4
energie, voda, stroje, přístroje	1 000	3,9
stelivo (0,6 tuny na krávu, 1 500 Kč za tunu)	900	3,5
plemenný býk na 32 krav (odpis hodnoty plemeníka, krmiva)	650	2,5
minerální směs (25 kg na krávu, 12,50 Kč/kg)	325	1,3
ostatní (veterinář, zpeněžování, pojištění, úroky aj.)	3 150	12,3
náklady celkem	25 650	100,0
rozdíl tržeb celkem a nákladů celkem	-5 475	-21,3

Zdroj: Groß (2007)

1) včetně daně z přidané hodnoty (10,7%)

2) 2,00 a 3,80 Kč za 10 MJ NEL

Ekonomiku chovu krav bez TPM v nových rámcových podmínkách hodnotil Weber (2007). Analýza výrobních a ekonomických ukazatelů za rok 2006 zahrnuje 9 088 krav z 16 podniků. Na jeden podnik připadá 568 krav bez TPM, 918 dobytčích jednotek (DJ) a 998 ha krmných plodin (KP). Na 100 krav bylo vykázáno 105,3 porodu, ztráty telat celkem dosáhly 9,6% (3,5% mrtvě narozená telata a 6,1% ztráty při odchovu) a obměně stáda krav činila 18,9%.

Náklady na krávu bez TPM jsou vykázány ve výši 37 675 Kč, což při tržbách 30 175 Kč odpovídá ztrátě 7 500 Kč na krávu a rok. Přes zavedení plateb na podnik jsou v rámci příjmů vykázány přímé platby vázané na produkci 8 775 Kč na krávu a 29% příjmů celkem (tabulka 5).

2.5.4 Ceny odstavených telat

Poměrně velkou variabilitu cen odstavených telat od krav bez TPM vyvolává řada faktorů, mezi které patří pohlaví, výše nákladů na odchov, ekonomická a politická podpora aj. V ČR většina chovatelů prodává telata od krav bez TPM zájemcům většinou přímo „ze dvora“. Údaje o počtech, hmotnosti a cenách telat nejsou centrálně zjišťovány a evidovány. Proto je výše a variabilita cen odstavených telat dokumentována na zahraničních údajích.

Tabulka 5: Tržby a náklady chovu krav bez TPM v Mecklenburg-Vorpommern

Položka, ukazatel	na krávy bez TPM		Kč na	
	(Kč)	%	DJ	ha KP ¹
tržby za zvířata	20 025	66,4	12 325	12 575
přímé platby (vázané na produkci)	8 775	29,1	5 425	5 050
ostatní výnosy (tržby)	1 375	4,6	800	675
tržby celkem	30 175	100,0	18 550	18 300
nákup zvířat	1 850	4,9	1 075	1 225
krmiva	19 575	52,0	12 025	11 700
pracovní náklady	8 725	23,2	5 475	5 175
odpisy budov + ostatní náklady	4 525	12,0	2 800	2 825
ostatní přímé náklady	2 175	5,8	1 375	1 350
veterinář, léky, péče o paznehty	825	2,2	525	525
náklady celkem	37 675	100,0	23 275	22 800
rozdíl tržeb a nákladů	-7 500	-19,9	-4 725	-4 500

Zdroj: Weber (2007)

1) krmné plodiny

Tabulka 6 uvádí průměry cen býčků a jaloviček masných plemen prodaných na dvou aukcích v září a v říjnu 2008 v bavorském Alsfeldu.

U všech plemen a kříženců ceny za kg živé hmotnosti klesaly s jejím zvyšováním, přičemž ceny jalovic při uvedených hmotnostech dosahovaly cca 60 až 70% ceny býčků stejných plemen. Průměrná cena vypočítaná za všechna plemena a hmotnosti dosáhla u býčků 55,93 Kč a u jaloviček 43,37 Kč za kg hmotnosti. Průměrné ceny býčků plemen limousin, charolais, kříženců těchto plemen, fleckvieh a Argus byly vykázány ve výši 61,90, 58,50, 54,55, 52,90 a 48,13 Kč, u jaloviček stejných plemen pak 49,45, 44,00, 44,25, 38,81 a 38,92 Kč za kg živé hmotnosti. Při hmotnosti telat 250 kg by cena za kus kolísala u býčků mezi 15 475 (limousin) a 12 030 Kč (Argus). U jaloviček mezi 12 360 Kč (limousin) a 9 700 Kč (fleckvieh a Argus).

Průměrné ceny zástavových telat masných plemen z 12 aukcí konaných od listopadu 2007 do října 2008 ve Verden (Německo) uvádějí tabulky 7 a 8.

ceny býčků plemen charolais a limousin byly ve všech čtyřech hmotnostních kategoriích za kg i za kus v průměru o 7% vyšší než ceny kříženců stejných plemen (tabulka 7). S růstem hmotnosti z cca 225 na 375 kg se průměrné ceny zástavových

býčků v přepočtu na kg snížily o 10,92 Kč a 17%, v přepočtu na kus se zvýšily o 5 425 Kč a 38%.

Tabulka 6: Ceny odstavených telat (Kč/kg jatečné hmotnosti ¹⁾)

Plemeno	rozmezí živé hmotnosti (kg na kus)									
	do 200		200 až 250		250 až 300		300 až 350		nad 350	
	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀
charolais	68,50	x	60,00	49,75	56,00	43,75	55,50	42,00	52,50	40,50
limousin	73,25	51,25	65,25	51,75	61,00	50,75	58,50	52,25	51,50	41,25
fleckvieh	65,25	31,50	53,25	47,00	50,25	35,50	48,75	41,25	47,00	x
kříženci	58,50	49,75	56,75	44,25	54,50	46,00	54,00	44,00	49,00	37,25
angus	x	x	54,50	45,75	46,50	36,50	46,50	34,50	45,00	x
průměr	66,38	44,17	57,95	47,70	53,65	42,50	52,65	42,80	49,00	39,67
%	100,00	66,50	100,00	71,90	100,00	64,00	100,00	64,50	100,00	59,80

Zdroj: Rinder-Absetzer Auktion (2008)

¹⁾průměr cen vykazovaných ze dvou aukcí (v 37. a 41. týdnu 2008) v Alsfeldu (Bavorsko)

U jalovic masných plemen byly zjištěny obdobné tendence ve vývoji cen jako u býčků. V průměru za všechny hmotnostní kategorie byly ceny za čistokrevná zvířata plemen charolais a lomousin o cca 8% vyšší než za kříženky s oběma plemeny. Zvýšení hmotnosti jalovic při prodeji z cca 225 na 375 kg mělo za následek zvýšení ceny za kus o 4 038 Kč a 37% a pokles ceny za kg o 10,52 a 22%. Ceny býčků byly o cca 24 až 28% vyšší než průměrné ceny jaloviček stejných plemen v jednotlivých hmotnostních skupinách.

Tabulka 7: Ceny býčků za listopad 2007 až říjen 2008 v Německu

Plemeno	200-		250-		300-		350-	
	250kg	300kg	300kg	350kg	350kg	400kg	400kg	
	Kč/kg	Kč/kus ¹	Kč/kg	Kč/kus ¹	Kč/kg	Kč/kus ¹	Kč/kg	Kčkus ¹
charolais (CH)	65,80	14 805	61,40	16 885	57,17	18 580	53,98	20 240
CH kříženci	61,48	13 835	57,77	15 885	53,85	17 500	50,21	18 830
limousin (LI)	64,98	14 620	61,81	17 000	59,77	19 425	54,85	20 570
LI kříženci	61,45	13 850	58,21	16 010	54,35	17 665	51,08	19 155
Průměr	63,45	14 275	59,80	16 445	56,29	18 295	52,53	19 700

Zdroj: Fleischrinder-Journal Auktionsergebnisse (2008)

1) dopočítaný ukazatel pro průměr uvedených hmotností (225, 275, 325 a 375 kg)

2.5.5 Ceny jatečných krav a jalovic

Součástí příjmů z chovu masného skotu jsou tržby za krávy a jalovice vyřazené z různých důvodů z chovu. Nejčastější příčinou vyřazení obou kategorií z chovu jsou poruchy plodnosti, u krav často spojené s vysokým věkem. Stejně jako u dalších ukazatelů je vysoká variabilita zjišťována i u vykazovaných cen jatečných krav a jalovic.

Tabulka 8: Ceny jaloviček za listopad 2007 až říjen 2008 v Německu

Plemeno	200-250kg		250-300kg		300-350kg		350-400kg	
	Kč/kg	Kč/kus ¹	Kč/kg	Kč/kus ¹	Kč/kg	Kč/kus ¹	Kč/kg	Kčkus ¹
charolais (CH)	11 458		12 794		14 227		14 930	
CH kříženky	10 485	50,92	11 696	46,52	13 131	43,78	14 023	39,81
limousin (LI)	11 092		12 494		13 944		16 020	
LI kříženky	10 489	49,30	11 567	45,43	12 902	42,90	14 703	42,72
Průměr	10 881	48,36	12 138	44,14	13 551	41,70	14 919	37,84

Zdroj: Fleischrinder-Journal Auktionsergebnisse (2008)

1) dopočítaný ukazatel pro průměr uvedených hmotností (225, 275, 325 a 375 kg)

Mezi důvody patří jakost jatečných těl, poptávka a nabídka, způsob hospodaření (konvenční a ekologické) a ekonomická podpora chovu krav bez TPM. V letech 2000 až 2007 se v Německu zvýšily ceny jatečných krav ve třídách R3 a O3 o 7,00 Kč a 13% a jatečných jalovic třídách U3 a R3 o 7,63 Kč a 12% za kg jatečné hmotnosti (tabulka 9). Podle TIS ČR bylo za rok 2006 a 2007 zemědělským výrobcům za kg jatečných krav vyplaceno 51,87 a 52,99 Kč a za kg jatečných jalovic 57,80 a 57,55 Kč. Za rok 2007 to je za krávy o cca 6,25 Kč a 11% a za jalovice o 13,83 Kč a 19% za kg jatečné hmotnosti méně než ve stejném roce v Německu. Zřetelně nižší reprezentativní ceny jatečných krav v ČR než v EU a ve většině jiných států vykazuje i TIS ČR. Např. v 30. až 42. týdnu roku 2008 dosáhly v EU-27, v Německu a v ČR ceny za 1 kg jatečné hmotnosti krav 64,09 Kč (100%), 68,27 Kč (107%) a 54,14 Kč (84%), za kg hmotnosti jalovic ve stejných státech 82,60 Kč (100%), 78,83 Kč (95%) a 62,26 Kč (75%). Uvedené údaje poukazují na značnou variabilitu cen jatečných krav a jalovic mezi státy unie a na jejich výrazně podprůměrnou výši v ČR.

Tabulka 9: Ceny jatečných krav a jalovic v Německu (Kč/kg jatečné hmotnosti)

Kategorie	třída	2000	2003	2005	2006	2007
krávy	R3	54,50	47,50	59,00	62,00	61,25
	O3	50,00	42,50	54,75	58,00	57,25
	průměr	52,25	45,00	56,88	60,00	59,25
jalovice	U3	65,75	60,75	69,75	72,75	72,25
	R3	61,75	57,00	66,75	70,25	70,50
	průměr	63,75	58,88	68,25	71,50	71,38
Index	index	122	131	120	119	120

Zdroj: Vieh und Fleisch (2000-2008)

2.5.6 Přímé platby a dotace na krávy bez TPM v EU

K dosažení zisku z chovu krav bez TPM vyplácela EU chovatelům po splnění stanovených podmínek několik druhů přímých plateb a prémie. Podle nařízení rady čís. 1254/1999 ze 17. května 1999 se jednalo o prémie na krávy bez TPM, porážkové prémie na dospělý skot a na telata, extenzifikační prémie a dodatkové platby. První dvě uvedené „dotace“ byly vázány na národní stropy (kvóty) stanovených početních stavů masných krav a porážek skotu. Součet prémie a všech plateb na krávy bez TPM zajišťoval ve státech EU-15 značnou část příjmů a ve většině případů ziskový chov krav bez TPM. V rámci reformy společné zemědělské politiky unie měla být u většiny přímých plateb zrušena jejich vazba na produkci. Mezi „starými“ a novými státy EU však v realizaci této části reformy existují poměrně významné rozdíly. Jedná se např. o uplatnění výjimek pro zrušení vazby přímých plateb na produkci a o využívání modelů (regionální, podnikový a kombinovaný) k aktuálnímu výpočtu objemu podnikových plateb.

Prémie vyplácené na podnik nejsou součástí příjmů za jednotlivé komodity, zatím co prémie vázané na produkci se do příjmů zahrnují (prémie na komodity, ekologická produkce, vyrovnávací příplatky, prostředky z modulace aj.). Nárok na různé platby bude vázán na plnění a dodržování podmínek stanovených v rámci cross compliance. Vzhledem k těmto a dalším faktorům budou „dotace“ na krávy bez TPM rozdílné mezi regiony, podniky i státy.

2.5.7 Výrobní a ekonomické ukazatele chovu krav bez TPM

Ekonomické výsledky chovu krav bez TPM ovlivňuje celá řada faktorů. Za nejvýznamnější je považováno plodnost krav, resp. Počet živě narozených telat na 100 krav. Dalšími faktory jsou přírůstky hmotnosti a ceny odchovaných telat, ztráty (úhyny a nutné porážky), obměna stáda (vyřazování krav z chovu) a produktivita práce (počet krav na pracovníka).

Základní podmínkou příznivých výrobních a ekonomických výsledků je dobrý zdravotní stav krav a všech navazujících kategorií skotu.

Ekonomické výsledky chovu masných krav jsou ovlivňovány přírodními podmínkami, výrobními ukazateli, tržbami za telata a jatečná zvířata a ekonomickou (přímé platby, prémie aj.) a politickou podporu. Kromě přírodních podmínek může ostatní faktory více nebo méně ovlivňovat chovatel. Spolupráce se státními orgány a profesionálními organizacemi zemědělců je nezbytná při jednáních o podmínkách společné zemědělské politiky shodných pro všechny státy, národních a unijních dotacích a farmářských cenách, k plnění podmínek stanovených unií (cross compliance aj.) a k plánování dlouhodobého rozvoje podnikání v agrárním sektoru. Mezi základní výrobní faktory rozhodující o ekonomické úspěšnosti chovu masného skotu patří dobrá plodnost, nízká obměna stáda, vysoké přírůstky hmotnosti odchovávaných a ceny prodávaných telat, nízké náklady na krmiva, odpovídající management a organizace práce aj.

Z hlediska ekonomiky chovu krav bez TPM by cíle chovatelů měly být zaměřeny na:

- Dosažení odchovu 90 až 95 telat na 100 krav a rok. Snížení ztrát telat pod 5% z počtu narozených
- Dosažení prvního otelení jalovic raných plemen ve věku 24 až 26 měsíců a u všech plemen co nejdříve po dosažení věku a hmotnosti stanovených chovným cílem
- Dosažení roční obměny stáda krav v rozmezí 15 až 20 %
- Účelné investice k minimalizaci odpisů a nákladů na technické vybavení
- Zajištění optimálního managementu a organizace práce
- Vytvoření podmínek pro hospodaření v systému ekologického zemědělství
- Zapojení podniku a chov krav bez TPM do dotovaných programů a projektů zaměřených na ochranu životního prostředí

- Splnění podmínek pro maximální nárok na prémie, příplatky a další dotace
- Optimalizace zpeněžení se zřetelem na konkrétní podmínky podniku, využití možností kooperace a vytváření „sdružení producentů“ s cílem dosažení co nejvyššího zhodnocení tržních produktů v podniku (speciální programy na produkci kvalitního značkového masa, zohlednění jakosti jatečných těl zvířat a masa v ceně apod.).

Uvedené i další zásady jsou poměrně dobře známy a v mnoha podnicích s chovem krav bez TPM v ČR úspěšně realizovány. Svědčí o tom dosahovaná užitkovost, zájem zahraničních chovatelů o nákup zástavových zvířat, snaha tuzemských farmářů zavádět, popř. rozšiřovat chov této kategorie skotu aj. K objektivnějšímu posouzení a zlepšování podnikové „ekonomiky“ chovu krav bez TPM je nezbytná analýza spolehlivých výrobních a ekonomických ukazatelů a jejich srovnání výsledků s výsledky podniků hospodařících v obdobných podmínkách.

[10]

2.5.8 Zásady pastvy masného skotu

Za příznivých podmínek poskytuje pastva zvířatům kvalitní a levné krmivo. Poněvadž chov masného skotu je založen na vysoké spotřebě a zhodnocení objemných krmiv, je tato kategorie skotu vhodná k pastevnímu chovu a k ekonomickému a ekologickému využívání TTP a k „péči“ o vzhled krajiny. Při obvykle uplatňovaném produkčním cyklu s telením v prvních měsících roku se potřeba krmiv od jara do podzimu v důsledku intenzivního růstu telat zvyšuje, zatímco „nabídka“ objemných krmiv klesá. Vhodná organizace pastvy a využívání TTP (ošetřování, obnova a hnojení pastvin, pastva a konzervace porostů pro zimní období aj.) může tento „rozpor“ odstranit nebo zmírnit.

Při délce pastevního období 5 až 6 měsíců (150 až 180 dnů) připadá na letní krmné (pastevní) období přibližně 40 až 50%, na zimní období pak 50 až 60% celkové roční potřeby živin na stádo krav. Po prodeji odstavených telat (po skončení pastvy) se potřeba živin v zimním období snižuje úměrně poklesu stavů. Potřeba hlavních živin z objemných krmiv na chov jedné krávy s teletem a rok, resp. na 1,3 VDJ (včetně odchovu jaloviček na obměnu vlastního stáda a chovu býka

k přirozené plemenitbě), lze z normativních hodnot odhadnout na 5 295 kg sušiny, 26,5000 MJ NEL a 627 kg dusíkatých látek (tab. 10).

Je zřejmé, že skutečná potřeba živin se může od vypočítaných hodnot v závislosti na plemeni, hmotnosti krav, době odchovu telat a dalších faktorech částečně lišit. Větší variabilitu než normativní potřeba živin na krávu a rok bude vykazovat produkce živin z hektaru TTP. Výnosy a jakost spásané, nebo sklizené píče jsou ovlivňovány půdními, přírodními a klimatickými podmínkami, botanickým složením porostů, termíny a způsoby sklizně, ošetřování a hnojení ploch aj. Vliv značně rozdílných výnosů a složení porostů na produkci hlavních živin z jednoho hektaru je patrný z modelové výpočtu v tabulce 11.

Tabulka 10: Ceny jatečných krav a jalovic v Německu (Kč/kg jatečné hmotnosti)

Kategorie zvířat	VDJ ¹	Potřeba		
		sušiny (kg)	NEL(tis.MJ)	NL (kg)
Kráva (650kg)+tele	1,14	4 560	22,6	550
Odchov 0,2 jalovice	0,12	525	2,9	60
Chov 0,04 Býka ²	0,04	210	1,0 ³	17
Celkem na krávu	1,3	5 295	26,5	627

- 1) velké dobytčí jednotky
- 2) pro přirozenou plemenitbu;
- 3)NEV (tis. MJ)

Tabulka 11: odhad roční produkce vybraných živin z hektaru TTP

Ukazatel, živina		Produkce hmoty z TTP		
		vysoká	střední	nízká
Výnos travního porostu (tun/ha)		30	22	12
Sušina	obsah(%)	22	24	28
	produkce (tun/ha)	6,6	5,3	3,4
	zkmitel. Množ. (t/ha) ¹	5,9	4,8	3,1
Energie ² (NEL)	z 1 kg sušiny (MJ)	6,0	5,5	5,0
	z 1 ha (tis. MJ)	35,4	26,4	15,5
Dusíkaté látky ²	z 1 kg sušiny (g)	200	180	140
	z 1 ha (kg)	1 180	865	435

1) ztráty 10%

2) zkrmitelné množství

Z produkce živin z hektaru TTP a z normativní potřeby živin na chov krávy a rok lze vypočítat orientační zatížení pastviny zvířaty, resp. výměru TTP k „uživení“ krávy s teletem. Při výpočtu těchto ukazatelů z údajů v tab. 10 a 11 je zřejmé, že podle produkce a potřeby energie by při uvažované produkci hmoty bylo možno na hektaru pastviny chovat ca 0,6 až 1,4 krávy (08 až 1,8 VDJ), resp. že by jedna kráva (VDJ) mohla „využít“ 0,7 až 1,7 ha pastviny (tab. 12)

Při „úhradě“ části živin vlastními krmivy vyrobenými na orné půdě (jadrná krmiva, kukuřičná siláž, sláma aj.) se úměrně sníží plocha na krávu, resp. se zvýší „hustota“ krav na hektar TTP.

Úhradu roční potřeby hlavních živin na krávu bez TPM (hmotnosti 650 kg) s teletem (44 700 MJ ME) produkcí živin z pastevního porostu, resp. výměru pastviny k výživě jedné krávy a rok, uvádí tab. 13. Potřeba živin na výživu telete dosahuje ca 15% potřeby živin matky.

Tabulka 12: odhad „hustoty“ krav bez TPM na 1 ha pastevní plochy

Ukazatel, živina		Produkce hmoty z TTP		
		vysoká	střední	nízká
Výnos travního porostu (tun/ha)		30	22	12
Krav (VDJ) na ha pastviny	podle sušiny	1,1(1,4)	0,9(1,2)	0,5(0,7)
	podle energie	1,4(1,8)	1,0(1,3)	0,5(0,7)
	podle dusíkatých látek	1,9(2,5)	1,4(1,8)	0,6(0,8)
ha pastviny na krávu (VDJ)	podle sušiny	0,9	1,1	2,00
	podle energie	0,7	1,0	2,00
	podle dusíkatých látek	0,5	0,7	1,70

Tabulka 13: úhrada roční potřeby živin (na krávu a tele)

Zdroj živin	Potřeba ME (tis. MJ)	Produkce energie (tis.) ¹		Potřebná plocha(ha)
		MJ NEL	MJ ME	
Pastva (185 dnů) ²	22,7	27,0	42,4	0,5
Zimní krmení(180dnů)	22,1	x	x	x
z toho: seno (1/3)	7,4	22,0	34,5	0,2
travní siláž (2/3)	14,7	24,0	37,7	0,4
Celkem	44,8	73,0	x	1,1

Zdroj: REDELBERGER, H. – SCHULER, K. – SPRENGER, J. a kol.: Ökologische Mutterkuhhaltung. Hessisches Dienstleistungszentrum f. Landwirtschaft, Gartenbau und Naturschutz, Kassel, August 2002.

1)z 1ha pastevního porostu

2)oplůtková pastva

Za extenzivní chov krav bez TPM lze považovat „hustotu“ do 1,4 VDJ na ha krmných plodin, poněvadž podle nařízení rady čís. 1254/199 lze na každou krávu při splnění určitých podmínek obdržet extenzifikační prémii (100 EUR). Ve vypočítaném rozmezí „hustoty“ krav bez TPM se pohybují i vykazované domácí a zahraniční údaje.

2.6 Ošetřování trvalých travních porostů

V rámci široké problematiky trvalých porostů, které se věnuje „pícninářství“ jako samotná vědní disciplína, je zvýšená pozornost zaměřena na využívání trvalých travních porostů pastvou skotu ve vztahu k ochraně přírody a ekologie. Kvalitní pastevní porost by měl obsahovat 50 až 60% trav (z toho 25 až 30% nízkých a 15 až 30% vysokých), 10 až 30 leguminóz (jetel bílý, jetel luční, vikev aj.) a ca 30% bylin. Toto složení je předpokladem vysokého výnosu při dobré kvalitě, dobrých konzervačních vlastnostech a vyvážení rostlinných druhů.

Mezi opatření minimálního „programu“ péče o pastevní porosty patří:

Smykování před začátkem vegetace (provzdušnění, urovnání povrchu, rozhrnutí krtin), popř. i v průběhu vegetace po pastvě k rozhrnutí výkalů.

Průběžná kontrola na výskyt šťovíku (zabránění vysemenění).

Zabránění vysemenění plevelů volbou optimálního termínu pastvy (sklízň).

Pokosení nedopasků (na ca 8 cm) nebo mulčování po skončení vegetace.

Přísevy pastevních porostů podle hustoty a botanického složení porostu (8 až 15 kg pastevní směsi v časném jarním, nebo pozdním letním období).

V zemědělských podnicích by se k zajištění kvalitních objemných krmiv pro skot mělo ročně přisávat, nebo obnovovat 5 až 10% trvalých travních porostů. Klasickou obnovu TTP spočívající v rozorání „drnu“ na dobu dvou až tří let, v zařazení na orné půdě (kukuřice na siláž aj.) a v následném vysetí luční nebo pastevní směsi lze realizovat v případě, že nehrozí akutní nebezpečí vodní eroze. Vhodným způsobem obnovy TTP je rozorání obnovované plochy s následným výsevem pastevní, nebo luční směsi bez krycí plodiny na jaře nebo po první seči. Dobrou krycí plodinou je oves s výsevkem do 60 kg na hektar sklizený na začátku metání.

Cílem přísevů je změna botanického složení původního porostu ve prospěch jetelovin a vybraných produkčních druhů trav. Z hlediska dostatku srážek pro uspokojivé vzcházení osiva jsou nejvhodnějšími termíny přísevů jarní období, popř.

ukončená první seč. Pozitivní vliv přisevu na výnos a složení porostu potvrzují údaje v tabulce 14.

Tabulka 14: vliv bezorebného přisevu na výnos a botanické složení TTP

Porost	Hnojení kg N/ha	Výnos (tun/ha)		Botanické složení (%)		
		píce	seno	trávy	jetel.	byliny
bez přisevu	0	6,08	1,06	38,9	4,1	57
	50	15,58	2,37	80,1	2,5	17,4
přisevu jetelotrávy	0	13,41	1,97	50	21,8	28,2
	50	15,58	2,45	77,8	3,8	18,4

Zdroj: HRABĚ, F. – MÜLLER, M.: Aktuální problémy exploatace travních porostů.

Pastvina a zvíře, s. 194-203, MZLU, Brno 2004. [11]

3 CÍL PRÁCE

Cílem práce je navržení optimální struktury stávajícího zemědělského podniku z hlediska jeho ekonomické efektivity a možnosti dalšího rozvoje.

4 METODIKA

Cílem práce je navržení optimální struktury stávajícího zemědělského podniku z hlediska jeho ekonomické efektivity a možnosti dalšího rozvoje.

Předkládaná práce je řešena formou variantního řešení. Jako první je označena nulová varianta, která reprezentuje stávající stav.

Druhou variantou je nový navrhovaný systém hospodaření s využitím celoroční pastvy. Podstatou práce je porovnání obou variant z hlediska jejich finančních nákladů a výnosů. Současně zde budou zhodnoceny nefinanční přínosy a problémy jednotlivých variantních řešení.

5 VLASTNÍ PRÁCE

Popis podniku

Řešený podnik se nachází na kraji města Písku 4 kilometry od centra. Statek byl postaven roku 1830 a bylo na něm obhospodařováno 25 ha (pole, louky, zahrady a les) a chováno 16 ks krav a 1 pár tažných koní. V 50. letech 20. století byl statek kolektivizován a připojen k JZD Hradiště. Po 50. letech byla stodola přestavěna na kravín a v průběhu 80. let na žampionárnu. Začátkem 90. let byla žampionárna vyřazena a budova využita pro ustájení koní ve zděných boxech. Nyní statek vlastní a obhospodařuje 16,36 ha trvalých travních porostů a 4 ha lesů. Hlavním výrobním programem podniku je chov krav bez tržní produkce mléka s produkcí mladého jatečného skotu (7 chovných matek). Jatečné kusy jsou vykrmovány do věku 24-32 měsíců a hmotností od 450kg do 550kg (jalovičky) a 550kg až 650kg (býčci). Jsou zde chováni vícepodíloví kříženci masných plemen (Hereford, Charolaise, Belgické modrobílé a Blonde d'Aquitaine). Zvířata jsou chována v letním (patevním) období na poměrně malém výběhu u statku a krmena celoročně vyrobenými krmivy (seno a senáž). Přes zimní období jsou zvířata chována ve zděných boxech. V podniku je uplatňována inseminace a telení probíhá během celého roku. Před porodem jsou březí krávy přemísťovány do porodních boxů, kde je jim věnována zvýšená péče a pravidelná kontrola. Telení probíhá normálně (bez nutnosti císařského řezu) a to i přes velký podíl Belgického modro-bílého plemene, u kterého tento zákrok bývá nutností. Podnik nyní vlastní veškerou potřebnou mechanizaci a není tak závislý na zemědělských službách.

Zhodnocení současného stavu podniku

Ustájení je nedostatečně prosvětlené v důsledku malého počtu a nedostatečným rozměrům oken, není zde možno použít mechanizaci při krmení ani při odklizení chlévské mrvy, tudíž je zde potřeba velké množství každodenní lidské pracovní síly. Výběh využívaný v letním období je na chované stádo příliš malý a veškerý travný porost je sešlapán. Proto je nutné i v tomto období krmit zvířata vyrobenými krmivy v kulatých balících (seno, senáž) do kruhového krmelce, pod kterým se za krátkou dobu tvoří vrstva výkalů se zašlapanými zbytky pícnin. Je tedy nutné tuto vrstvu přibližně jednou za měsíc mechanizovaně odklízet a tím vznikají další náklady.

Stávající systém je tedy problematický, jak v potřebě vysokých nákladů na lidskou pracovní sílu (4 hodiny denně), tak i z hlediska přirozených podmínek pro zvířata.

Tabulka 15: výsledek hospodaření – náklady 2012

Položka	celkem (Kč)	na krávu a rok (Kč)	průměr ČR 2010 na krávu a rok (Kč)
Krmiva vyrobená	81 104	13 015	7 081
Krmiva nakoupená	4 250	607	576
Léčiva a desinfekce	1 400	200	191
Mzdy	146 000	20 857	5 644
Ostatní náklady	18 000	2 571	1 695
Celkem	250 754	35 822	15 187

Na celkové výměře TTP 16,36 ha byly kalkulovány náklady na vyrobená krmiva za obě seče 81 104 Kč a to na 360 balíků (seno a senáž). Průměrné náklady na balík jsou 225,29 Kč. Náklady na balík jsou navýšeny v druhé seči, kdy je sklizeno méně travní hmoty a tudíž méně balíků. Dále pak náklady stoupají při výrobě sena, kdy přibývají pracovní operace jako je rozhoz píce z řadů a obracení píce. Nakoupená krmiva jsou solné, minerální lizy a doplňkové minerální směsi. Mezi léčiva a desinfekce se zahrnují látky při veterinárních zákrocích a vyšetřeních. Mzdy zde tvoří největší podíl a to z důvodu nutnosti velkého množství lidské pracovní síly. Průměrné vynaložení práce přibližně 4 hodiny denně a při stanovené hodinové sazbě 100 Kč, to je 58 Kč na krávu a den. Ostatní náklady zde tvoří např. nákup materiálu pro skot, veterinární péče aj.

Tabulka 16: výsledek hospodaření – výnosy 2012

Výnosy	Celkem (Kč)	Na krávu a rok (Kč)
tržby za býčky	26 367	3 767
tržby za jalovičky	47 937	6 848
SAPS	88 136	12 591
Agroenvi.	31 295	4 471
LFA	48 820	6 974
Podpora na tele masného typu	11 408	1 630
Celkem	253 963	36 280

Z tabulky je patrné, že převážnou část příjmů tvoří dotace. Za rok 2012 byly prodané pouze 4 kusy jatečného skotu, z toho 3 jalovičky a 1 býček. Ve srovnání celkových výnosů s náklady je výsledek hospodaření kladný (3 209 Kč) a to díky čerpání dotačních podpor z Evropských a dalších fondů.

Návrh variantního řešení

V navržené variantě je vybrán celoročně pastevní-extenzivní způsob chovu skotu bez TPM (sezónní pastva a příkrmování na zimovišti v zimním období). Pro pastvinu byl přiřazen půdní blok o výměře 7,9 ha, který je od podniku nejbližší (200 metrů) a jeho výměra je pro stádo dostatečná. Je nutné pastvinu dovybavit pastevním přístřeškem a míčovou napáječkou, nebo napáječkou s vyhříváním. Ve srovnání se stávajícím stavem budou sníženy náklady na výrobu krmiv na tomto půdním bloku (39 155,40 Kč). Současně budou sníženy náklady na lidskou pracovní sílu pro ošetřování zvířat, které jsou u navržené varianty odhadnuty na 36 500Kč za rok (kontrola stavu stáda,

dovoz vody, přikrmování aj.). Rozdíl od stávající varianty podniku v nákladech na lidskou pracovní sílu činí 109 500 Kč za rok. Další předpokládané výhody navržené varianty jsou přirozené prostředí, podmínky pro zvířata a péče o krajinu.

Tabulka 17: Odhadované náklady navržené varianty

Ploška	Celkem (Kč)	na krávu a rok (kč)	průměr ČR 2010 na krávu a rok (Kč)
Krmiva vyrobená	41 948	5 993	7 081
Krmiva nakoupená	4 250	607	576
Léčiva a desinfekce	1 400	200	191
Mzdy	36 500	5 214	5 644
Ostatní náklady	22 300	3 186	1 695
Celkem	106 398	15 199	15 187

Náklady na vyrobená krmiva by bylo možné snížit o 39 156 Kč v důsledku snížení výměry TTP na kterých jsou vyráběny krmiva o pastvinu (7,9 ha), dále je odhad možnosti snížit náklady za mzdy o 109 500 Kč v důsledku snížení potřeby lidské pracovní síly na ošetřování zvířat. Ostatní náklady jsou navýšené v důsledku nutnosti nákupu pastevního vybavení a potřebného materiálu.

Tabulka 18: Odhadované příjmy navržené varianty

Výnosy	Kč
tržby za býčky	26 367
tržby za jalovičky	47 937
SAPS	88 136
Agroenvironmentální platby	39 195
LFA	48 820
Podpora na tele masného typu	11 408
Celkem	261 863

Od stávající varianty se předpokládá zvýšení podpory na ošetřování pastviny v rámci Agroenvironmentálních plateb. Odhadovaný zisk navržené varianty lze předpokládat na úrovni 155 465 Kč

Tabulka 19: Porovnání zisku obou variant

Varianta	Zisk (Kč)	Zisk na krávu a rok (Kč)
Současná	3 209	458
Navržená	155 465	22 209
Rozdíl	152 256	21 751

6 ZÁVĚR

Z předešlých údajů je patrné, že navržená varianta je výhodnější a přirozená pro chov skotu bez tržní produkce mléka a je zde potřebné nižší zastoupení lidské pracovní síly. Náklady na výrobu krmiv budou sníženy téměř o polovinu, z důvodu snížení výměry o 7.9ha určenou k pastevnímu užívání. Další významné snížení nákladů je v ošetrovatelské lidské pracovní síle, které klesne až o 75% v důsledku předchozího neefektivního boxového ustájení. Je zde ideální možnost přejít na produkci zástavového skotu, na rozdíl od mladého jatečného skotu, kdy je nezbytné oddělovat býčky od jaloviček, nebo provádět kastraci a produkovat volečky. Kastrací býčku a tudíž produkcí voleček stoupne jejich tučnost a tím klesne jejich jateční hodnota. Dále je v navrhované variantě možnost pronájmu nevyužitých boxů pro ustájení koní a tím zvýšit výnosy a ziskovost podniku. Rozdíl zisků obou porovnávaných variant je vypočten na 152 256 Kč. Je zde zřejmé, že kladný výsledek hospodaření je v obou případech zapříčiněn především čerpáním dotací z Evropských a dalších fondů. Ze získaných podkladových údajů je zřejmé, že v podniku by měla být věnována mnohem větší pozornost evidenci nákladů a jejich kalkulaci. Bez přesné a spolehlivé evidence nelze zjistit rentabilitu výroby, což je nezbytné pro odpovědné podnikatelské rozhodnutí.

7 SEZNAM LIERATURY

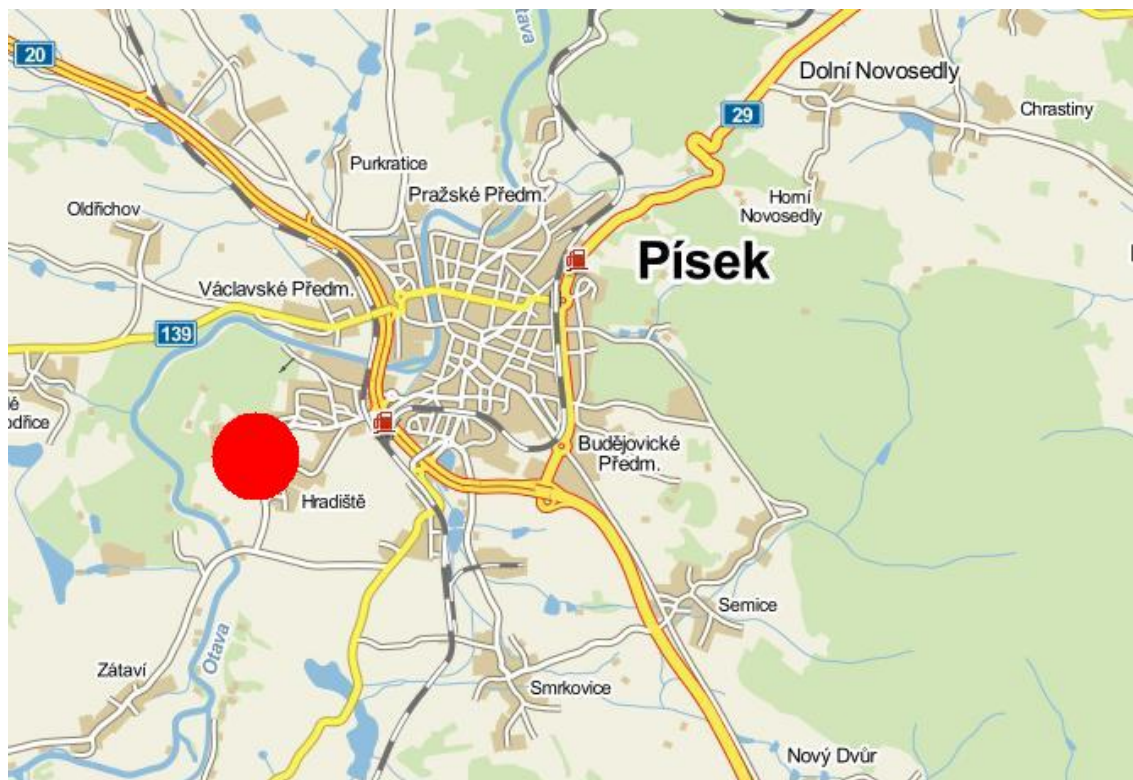
- [1] [online]. [cit. 2013-03-24]. Dostupné z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/>
- [2] [online]. [cit. 2013-04-18]. Dostupné z:
http://www.agroweb.cz/Vyznam-zemedelstvi-v-unii-klesa__s43x59878.html
- [3] [online]. [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/>
- [4] [online]. [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.zemedelskedotace.cz/>
- [5] [online]. [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.zemedelskedotace.cz/>
- [6] [online]. [cit. 2013-04-02]. Dostupné z:
<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/narodni-strategicky-plan-rozvoje-venkova-3609.html>
- [7] [online]. [cit. 2013-04-02]. Dostupné z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/programove-dokumenty/>
- [8] VÁCLAV TESLÍK A KOLEKTIV. *MASNÝ SKOT*. ing. František Sarov - AGROSPŮJ. Těšínov 17, 117 05 Praha 1, 2000.
- [9] TESLÍK, Václav. *Chov masných plemen skotu*. Praha: Apros, 1995, 241 s., [16] s. barev. fot. ISBN 80-901-1005-3.
- [10] ZAHŘÁDKOVÁ, Radka. *Masný skot: od A do Z*. 1. vyd. Praha: Český svaz chovatelů masného skotu, 2009, 397 s. ISBN 978-80-254-4229-6.
- [11] KVAPILÍK, Jindřich. *Chov krav bez tržní produkce mléka*. Praha: Výzkumný ústav živočišné výroby, 2006, 99 s., [16] s. barev. obr. příl. ISBN 80-727-1177-6.

8 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Orientační náklady na chov krávy bez TPM s teletem pro rok 2007 ¹	26
Tabulka 2: Ekonomické ukazatele chovu krav bez TPM v ČR (2004 až 2006)	27
Tabulka 3: Náklady a prémie chovu krav bez TPM v Německu	28
Tabulka 4: Ekonomické ukazatele chovu masných krav v Německu	29
Tabulka 5: Tržby a náklady chovu krav bez TPM v Mecklenburg-Vorpommern	31
Tabulka 6: Ceny odstavených telat (Kč/kg jatečné hmotnosti ¹).....	32
Tabulka 7: Ceny býčků za listopad 2007 až říjen 2008 v Německu	33
Tabulka 8: Ceny jaloviček za listopad 2007 až říjen 2008 v Německu.....	34
Tabulka 9: Ceny jatečných krav a jalovic v Německu (Kč/kg jatečné hmotnosti)	35
Tabulka 10: Ceny jatečných krav a jalovic v Německu (Kč/kg jatečné hmotnosti) ..	38
Tabulka 11: odhad roční produkce vybraných živin z hektaru TTP	39
Tabulka 12: odhad „hustoty“ krav bez TPM na 1 ha pastevní plochy	40
Tabulka 13: úhrada roční potřeby živin (na krávu a tele)	40
Tabulka 14: vliv bezorebného přísevu na výnos a botanické složení TTP	42
Tabulka 15: výsledek hospodaření – náklady 2012.....	45
Tabulka 16: výsledek hospodaření – výnosy 2012.....	46
Tabulka 17: Odhadované náklady navržené varianty.....	47
Tabulka 18: Odhadované příjmy navržené varianty.....	47
Tabulka 19: Porovnání zisku obou variant.....	48

9 PŘÍLOHY

Obrázek 1 – mapa Písku a okolí se zaměřením podniku

(Zdroj: www.mapy.cz)

Obrázek 2 – Boxové ustájení

(Zdroj: Ondřej Maňhal)

Tabulka – kalkulace nákladů na výrobu krmiv z 1 ha první seči (senáž)

Operace	Kč bez DPH			
	PHM	amortizace	obsluha	celkem
Sečení	196	200	75	471
Nahrabování do řad	84	200	75	359
Lisování	140	300	50	490
Ovjíjení	140	200	150	490
Sít'	x	x	x	140
Fólie	x	x	x	896
Celkem	560	900	350	2846

Tabulka – kalkulace nákladů na výrobu krmiv z 1 ha druhé seči (seno)

Operace	Kč bez DPH			
	PHM	amortizace	Obsluha	celkem
Sečení	196	200	75	471
Obracení (3x)	168	525	75	768
Nahrabování do řad	84	200	75	359
Lisování	84	300	50	434
Sít'	X	X	X	80
X	X	X	X	x
Celkem	532	1225	275	2112